

Дисципліна

**“Основи психології.
Основи педагогіки”**

Викладач: к.психол.н.,

Потоцька І.С.

Лекція №3

” Психологія особистості ”

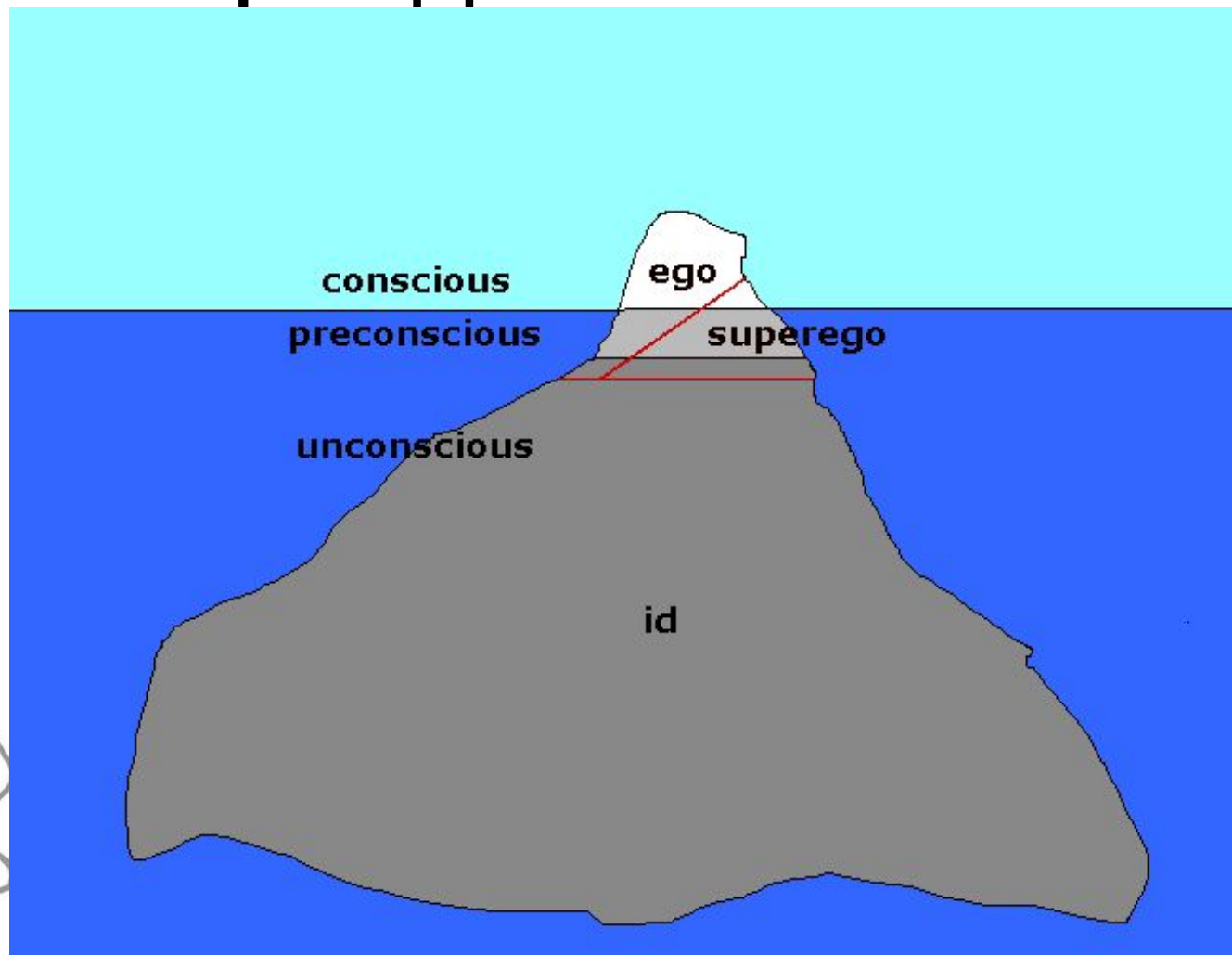
Питання:

1. Поняття про особистість.
2. Поняття про темперамент. Теорії темпераменту.
3. Характеристика типів темпераменту.
4. Поняття про характер. Акцентуації характеру. Психопатії.
5. Здібності.
6. Спрямованість особистості.

Особистість

Людина стає особистістю по мірі засвоєння соціального досвіду у всіх його проявах: способів і засобів виробництва, духовної культури, прийомів чуттєвого пізнання, абстрактного мислення тощо. Особистість формується в процесі взаємодії людини з іншими людьми, навчання, виховання та самовиховання. Людина стає особистістю лише тоді, коли вона має специфічні риси і передусім соціально-психологічні особливості, такі як

Структура особистості за З. Фрейдом



Ід (воно)

— примітивні, інстинктивні й уроджені аспекти особистості (сон— примітивні, інстинктивні й уроджені аспекти особистості (сон, їжа— примітивні, інстинктивні й уроджені аспекти особистості (сон, їжа, ...)). Ід наповняє наше поведження енергією. Ід має своє центральне значення для індивідуума протягом усього життя, воно не має ніяких обмежень, воно хаотичне. Будучи вихідною структурою психіки, Ід виражає первинний принцип усього людського життя — негайну розрядку психічної енергії, стримування якої приводить до напруги в особистісному функціонуванні. Ця

Его

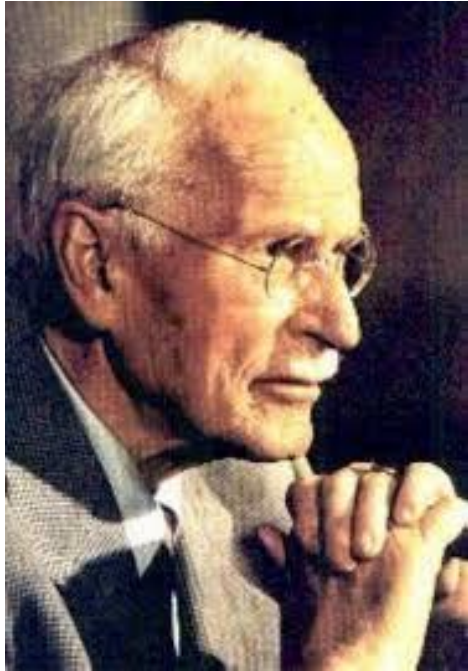
це компонент психічного апарата, відповідальний за прийняття рішень. З метою перетворення і реалізації потреб у соціально прийнятному контексті, Его черпає з Ід частину енергії, забезпечуючи безпеку і самозбереження організму. Воно використовує стратегії осмислення і сприйняття у своєму прагненні задовольняти бажання і потреби «Воно». Его у своїх проявах керується принципом реальності, мета якого — збереження цілісності організму шляхом відтермінування задоволення до виникнення можливості його розрядки.

Супер его

розвивається, функціонально визначаючи систему цінностей, норм і етики, розумно сумісних з тими, що прийнято в оточенні індивідуума. Будучи морально-етичною силою особистості, Супер-Его є наслідком тривалої залежності від батьків. Далі функцію розвитку бере соціум (школа, однолітки і т. д.). Принцип самоконтролю не служить принципу реальності: Супер-Его направляє людину до досконалості в думках, словах і вчинках, намагаючись переконати его в перевазі ідеалістичних ідей над реалістичними.

Структура особистості за З. Фрейдом





**Інтроверсія — екстраверсія —
поширена
в психології категоризація рис
особистості. Два найвідоміші
визначення поняття інтроверсії-
екстраверсії належать Карлу
Густаву Юнґу**



Екстраверти

- Орієнтовані на зовнішній світ;
- Говорять, щоб думати;
- Заряджаються енергією в колективі;
- Отримують задоволення від великої кількості занять;
- Фіксуються на людях та подіях;
- Потребують різноманіття;
- Надають перевагу груповій дискусії;
- Цінують суспільство.

Інтроверти

- Орієнтовані на внутрішній світ;
- Думають, щоб говорити;
- Заряджаються енергією на одинці;
- Отримують задоволення від невеликої кількості занять;
- Фіксуються на думках та образах;
- Потреба в зосередженні;
- Надають перевагу спілкуванню тет а тет;
- Цінують самотність.

Структура личности К.Г. Юнга

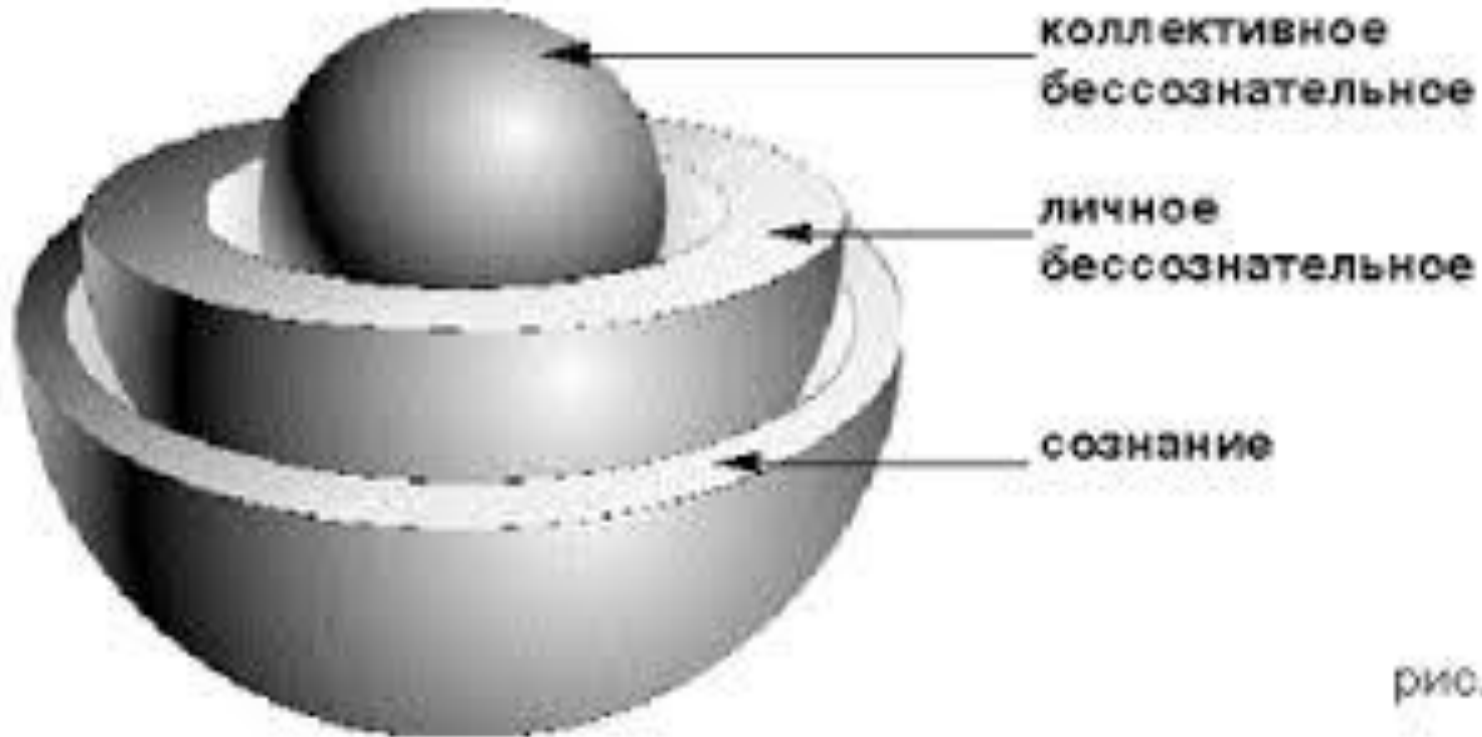


рис. 1

Коллективне несвідоме

Коллективне несвідоме Юнг постулює як психічну спадщину людства, яка, подібно до людського тіла, розвивалася шляхом еволюції і позначена численними людськими досвідами. Усе, що будь-коли було виражене індивідуальною психікою окремої людини, стає складовою психічної структури людини, а на рівні колективного — складовою колективного несвідомого. За Юнгом, колективне несвідоме є надіндивідуальним і незалежним від культури. Коллективне несвідоме можна досліджувати через порівняння різних культур (міфи, уявлення про магію, казки, легенди). Коллективне несвідоме є чимось більшим, ніж проста сума індивідуальних форм свідомості.

ТЕМПЕРАМЕНТ



сукупність найбільш стійких індивідуально-психічних особистостей людини, які виявляються в динаміці її поведінки та діяльності.



ТЕОРІЇ ТЕМПЕРАМЕНТУ

Гуморальні теорії

- приналежність людини певному типу темпераменту обумовлена відносним переважанням в організмі однієї з 4-х рідин: крові, слизу, жовчі, чорної жовчі
- *Гіпократ* та ін.

Конституціональні теорії

- Залежність властивостей – психічних механізмів від будови і функціонування організму
- *Е. Кречмер*,
- *У. Шелдон* та ін.

Фізіологічні теорії

- Розглядається залежність темпераменту від типу нервової системи
- *І. П. Павлов*,
- *Б. М. Теплов*,
- *В. Д. Небиліцин* та ін.

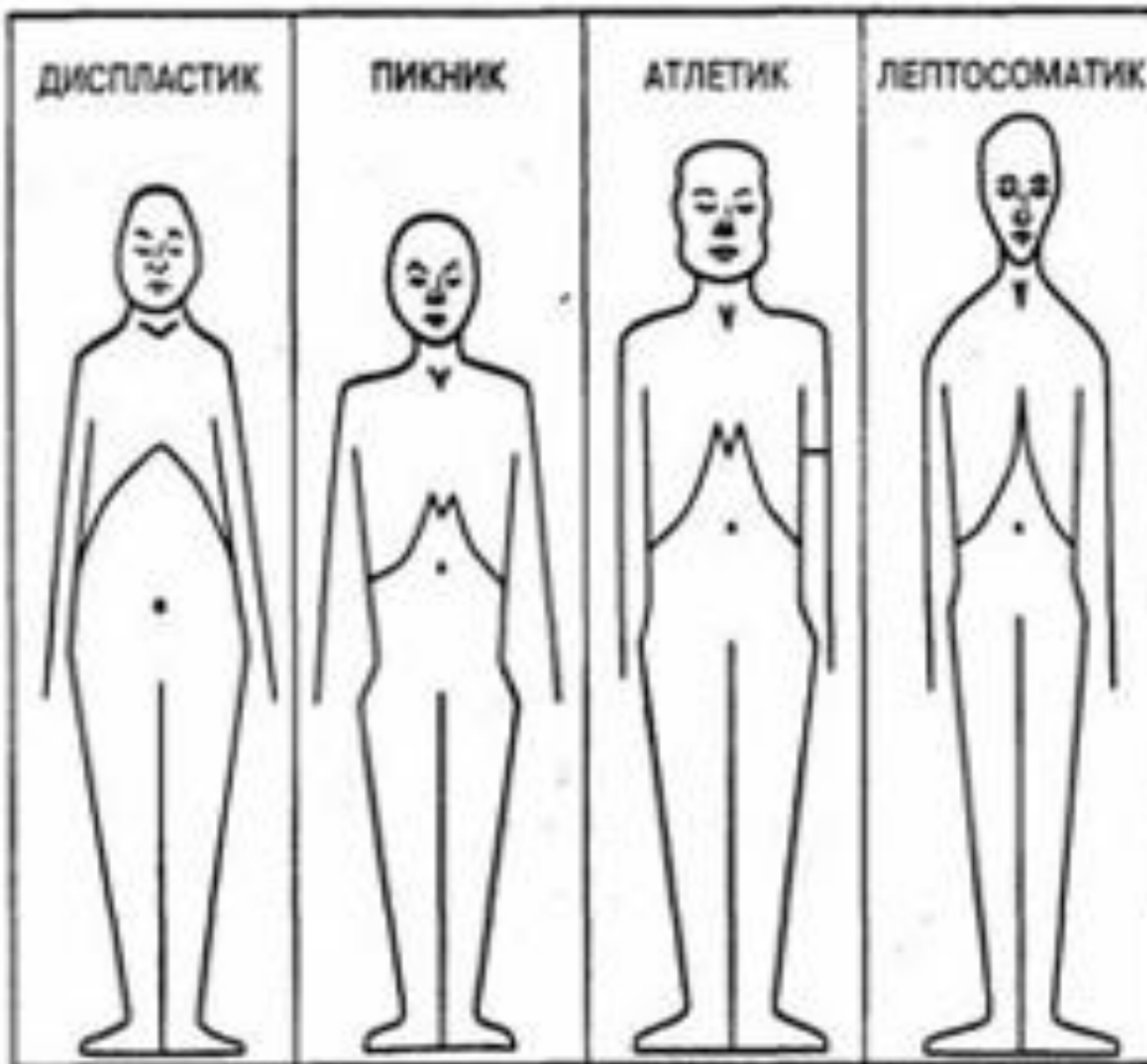
Конституційна теорія

Лідерами конституційної теорії
темпераменту є:

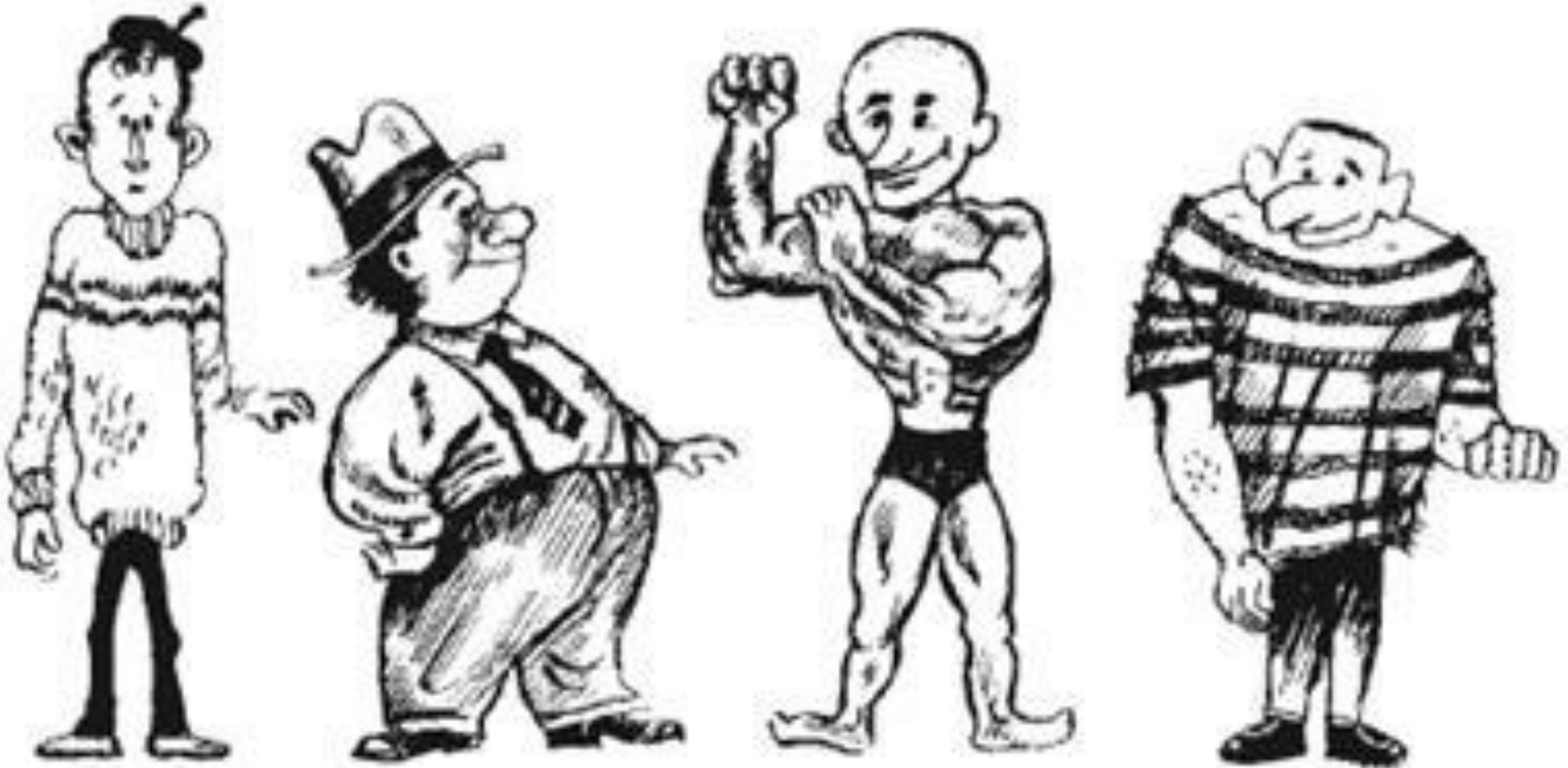
німецький психіатр **Е.Кречмер** і
американський учений **У. Шелдон**.

У 1921 р. **Е. Кречмер** видав працю
«Будова тіла та характер», у якій на
основі клінічних спостережень висунув
припущення, що люди мають **чотири**
типи будови тіла, або чотири
конституційні типи:

Конституційна теорія



Конституційна теорія



Тип нервових процесів

Сильний

Слабкий

Врівноважений

Неврівноважений

Рухливий

Інертний

Сангвінік:

- рухливий,
- прагне до частої зміни вражень,
- швидко відгукується на різні події
- легко переживає неприємності та невдачі
- товариський

Флегматик:

- повільний,
- незворушливий,
- врівноважений
- спокійний
- настрої рівний
- працездатний
- зовнішні прояви їх переживань відносно невиразні

Холерик:

- поривчастий
- енергійний
- дратівливий
- запальний
- швидко змінює настрої

Меланхолік:

- не сміливий
- тихий
- замкнутий
- уразливий
- зовні слабо реагує на навколишній світ
- глибоко переживає незначні події

МЕЛАНХОЛІК

ХОЛЕРИК



ФЛЕГМАТИК

САНГВІНІК

Рис.19. «Коло» Г. Айзенка

Типова поведінка типів

Холерик



Флегматик



Меланхолик



Сангвиник



А. П. Чехов з властивими йому гумором і спостережливістю описав чотири типи

темпераменту

"Холерик: жовчний... очі повертають в орбітах як голодні вовки...

Дратівливий, глибоко впевнений, що зимою "чортзна як холодно", а літом "чортзна як спекотно". Жартів не розуміє. Як чоловік і приятель - неможливий; як підлеглий - майже неможливий; як начальник - нестерпний і небажаний. Жінка-холерик - чорт у спідниці...

Сангвінік: постійний у своїй непостійності... Усі враження діють на нього легко і швидко: звідси виникає легковажність... або взагалі нічого не читає, або читає запоем. Тільки те й робить, що любить. Одружується несподівано. Завжди не мирить з тещею. Жінка-сангвінік - найкраща жінка, якщо вона не дурна.

Флегматик: зовнішність звичайнісінька, незграбна. Завжди серйозний, тому що ліньки сміятися. Неодмінний член всіляких комісій, засідань..., в яких нічого не розуміє і дримає безсовісно. На все згодний, ні на що не скаржиться, поступливий. На службі - щасливий. Жінка-флегматик - народжується, щоб часом стати тещею.

Меланхолік: очі сіро-голубі, готові пустити сльозу. Зі скорботою і сльозами в голосі повідомляє своїх ближніх, що валер'янові краплі йому вже не допомагають... Жінка-меланхолік - найнестерпніша, найнеспокійніша істота. Як дружина - доводить до отупіння, до відчаю".

Характер



*(від грецьк. character -
риса, відбиток,
чеканка, печатка)
розглядається як
сукупність істотних,
стрижневих і найбільш
стійких індивідуальних
якостей, що
виявляються в
діяльності, спілкуванні
та поведінці.*

Надмірне вираження окремих рис характеру, межа норми називається
акцентуацією.

Акцентуації характеру формуються, як правило, під впливом виховання, навчання, професійної діяльності.

Акцентуація не є патологією. Це межа між нормою та патологічними явищами у психічній сфері.

Розрізняють такі акцентуації характеру, як:

Демонстративність,

Педантизм,

Застрагання,

Підвищена збудливість,

Дистимічність,

Тривожність,

Емотивність,

Демонстративність,

Патологічні зміни характеру -

психопатії

Для істеричної психопатії



характерні егоцентризм, брехливість і вередливість. Ці особи намагаються здобути визнання оточуючих, справити на них враження. Часто в них завищена самооцінка. Негативні якості нерідко є наслідком неправильного ставлення оточуючих і особливо батьків, які схильні задовольняти будь-які, у тому числі й невиправдані, бажання дітей. Саме ця категорія психопатів часто стає ініціатором конфлікту в колективі, сім'ї.

Патологічні зміни характеру - психопатії

Циклоїдна психопатія



характеризується частою зміною полярних емоційних станів. Ці особи або перебувають у зниженому настрої, все їм бачиться у темному світлі, як правило, вони перебільшують свої недоліки, або ж усім задоволені, нерідко метушливі і непосидючі. Зміни настрою проходять за типом фаз, тривалість яких становить від кількох днів до тижнів і місяців

Патологічні зміни характеру -

психопатії

При шизоїдній



*психопатії немає
необхідної гармонії у
співвідношенні розуму,
волі та почуттів.
Залежно від домінування
одного з цих
компонентів існують
різні варіанти
шизоїдного характеру.
Шизоїдні психопати
звичайно відлюдні,
нетовариські і важко
вступають у контакт*

Патологічні зміни характеру - психопатії

Епілептоїдна

психопатія

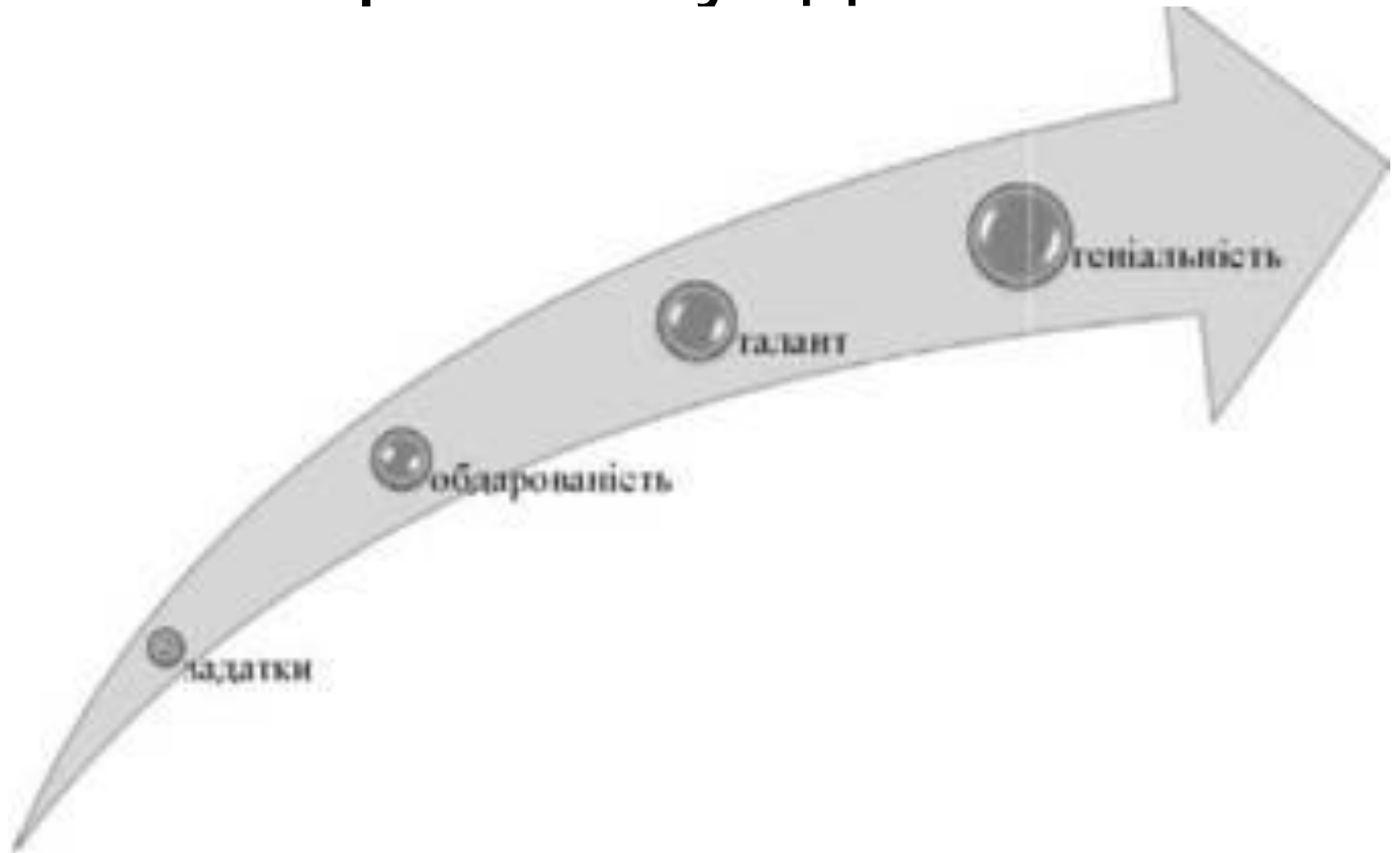


*відзначається
запальністю і
дратівливістю. Ці
особи нерідко
жорстокі і мстиві. В
колективі їх також не
люблять, цураються,
хоча зовні епілептоїдні
психопати можуть
бути коректними,
ввічливими людьми.*

ЗДІБНОСТІ

Здібності - індивідуальні особливості, що забезпечують успіх у діяльності й легкість оволодіння нею. Здібності виявляються в швидкості, глибині і міцності оволодіння способами та прийомами діяльності.

Рівні розвитку здібностей



Задатки



*це природжені
анатомо-
фізіологічні
особливості
нервової системи,
мозку людини. Вони
є природною
основою розвитку
здібностей.*

Обдарованість



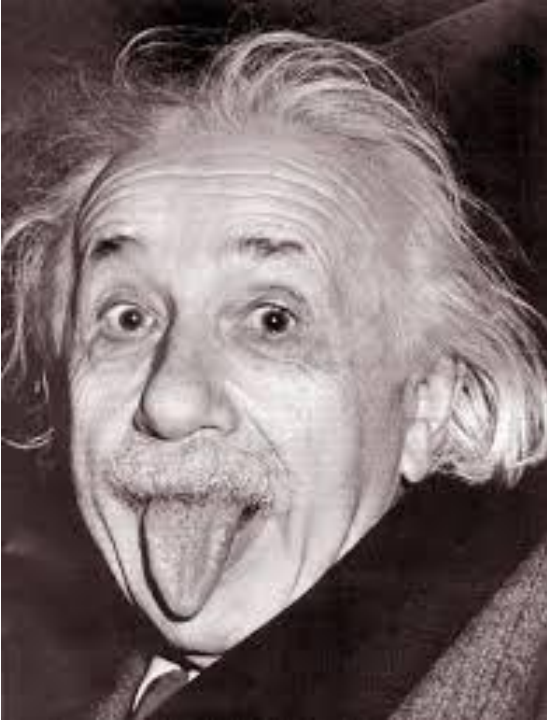
- Обдарованість – це системне утворення, що не зводиться до простої суми окремих здібностей.
- Обдарованість є результатом взаємодії багатьох факторів, в модель обдарованості включаються особистісний (мотиваційний), когнітивний (інтелектуальний), творчий та спеціальний компоненти.
- Обдарованість залежить від культурного та соціального середовища.
- Ключовим механізмом розвитку обдарованості є високий рівень окремих пізнавальних процесів й особистісних якостей, що проявляються у виконанні певного виду діяльності.

Талановитість



це високий рівень розвитку здібностей, передусім спеціальних, що особливо успішно втілюються в певному виді діяльності. Талант надає діяльності людини оригінального та своєрідного стилю і виявляється в різних сферах людської праці. Схильність і здібності до праці - найважливіші складові справжнього таланту.

Геніальність



*Найвищий рівень обдарованості, таланту - геніальність. Вона виявляється у творчій діяльності, результати якої мають **суспільну значущість**. Геніальність може мати місце у медицині, техніці, мистецтві, організації. І. П. Павлов стверджував, що геній - це надзвичайно високий рівень уміння концентрувати увагу на предметі чи явищі.*